„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком недељом, на целом табаку, а и уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф.
на по године . . . . . 7 „
на четврт године . . . . . 3 „ 50 н
на један месец . . . . . 1 „ 20 „
За Србију:
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин
на четврт године 9 динара

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 новчића у књижари браће М. Поповића.

БРОЈ 11. У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 21. ЈАНУАРА (2. ФЕБРУАРА) 1877. ГОДИНА XII.

ИСТОЧНО ПИТАЊЕ
V.

(М.) Ми смо видили да има три велика интереса, који се на истоку пробијају, себи важности и превагу траже, и који су досад у сукоб долазили, тако, да је историја ови сукоба досад историја источног питања била, а то су интереси хришћански народа, интереси околни држава, особито Русије, и интереси европски држава у обште.

Ми смо показали, да се до скора два интереса — Руски и европски — борили, да је најпре први, па после други превагу добио, и да су се у париском уговору управо ова два интереса парализовали (међусобно узаптили), и означили смо интерес хришћански народа као главног одсадашњег чинитеља у даљем развитку источног питања, око кога се она два друга као око осовине кретати имају.

Интерес је хришћански народа ослобођење њихово, и успостављење хришћански држава на развалинама Турске.

Но и успостављење хришћански држава може постанка и обстанка имати само под условијама, која задовољавају и интерес околни држава, наиме Русије, и Европе у некој мери, која спољашњу независност и унутрашњу самосталност хришћански народа неподкопава, и у опасност не доводи; јер је забадава пред историјом, и пред силом околности очи затварати. Русија мора на истоку, на црном мору, Босфору, Дарданелима, на средиземном мору интересе трговине своје осигуране видити, и пре ће сву снагу своју потрошити, него што би се из ти страна по све одбити, шта више своје обале на црном и азовском мору свагда могућем нападају и опасности изложити дала. С друге стране и Европа је, наиме Енглеска, и особито Француска и ускршавајућа Талијанска јако при будућој трговини на истоку, у Малој Азији, и на обалама Египта интересована, и бориће се донде противу разкомадања Турске, и противу успостављења хришћански држава, док год се успостављење хришћански држава тако неудеси, да оне интересе у опасност недоводи.

У том удешају лежи сва тежина (Schwerpunkt) источног питања.

Доста је, да је дотле дошло, да је судбина хришћански народа у њиове руке стављена, да се опажа, да већина европски велики сила није више у начелу противу ослобођења хришћански народа, него само начин жели видити, који би свеколиким интересима одговарао, и ове осигуравао; доста је, да је по определењима париског уговора могуће постало, да хришћански народи избегну интервенцију европски сила у корист Турске, ако само хришћани покажу, да ће што ваљано на место Турске поставити.

У том обзиру долази споразумлење хришћански народа међу собом на прво место, јер не само, да је то нужно условије за ослобођење њиово од Турске, него је Европа интересована при томе, да то споразумлење и даље траје, и да се и политична међународна форма нађе, и оживотвори, која ће споразумлење и сајуз ови народа и за будућност осигуравати.

Ми смо већ видили, да су народи хришћански, наиме Срби, Бугари и Јелини баш зато пропали, што су без икакве трајуће политичне свезе један поред другог постојали, шта више и један противу другог ишли, и ако и буде могуће, да им државе опет тако једна поред друге без икакве трајуће свезе оживе, то ће наскоро опет до међусобни трвења, распра, ратова доћи, где ће их опет или Европа, или каква велика сила, противу које би опет Европа ишла, најпре мирити, па и подчинити, и тако би трачко-балкански полуостров био поље непрестане борбе, непрестани ратова, и место најлепше баште у Европи, што би по природи бити могао, остаће пустош, или колонијална земља за фабрике европске.

Која је то форма сталне међународне политичне свезе између хришћански народа и држава, то је један начелни пријатељ наш у особеном делцу „Источно питање и органично решење овога“ ваљано назначио: форма, која не само спољашњим него и унутрашњим потребама држава и народа одговара, која је данас „лозинком“ свију угњетени народа постала, која и унутрашњу уставну слободу, то ће рећи правно одношење између владе и народа најбоље осигурава — форма уобште федерална (сајузна) и то између Срба и Бугара, као сродни племена народносајузна, где су два народа у једну државу са гаранцијом домаће самоуправе и ужег законодавства појединог народа, сајужена; међу Србима и Бугарима пак с једне, и Романијом и Јелинима с друге стране државосајузна, конфедерална форма, где су више држава под гаранцијом домаћег самосталног законодавства и државне управе сложене у спољашњој обрани, у вишим међународним интересима, особито наспрам Азије и Европе, и мора и пристаништа, која ова два дела света сајужавају, најпосле у једном органу за решење своји међусобни зађевица.

Особна србска држава имала би се састајати из данашње Србије, Босне, Херцеговине, Зете, Старе Србије, и неког дела Маћедоније, у ком је карактер србски обичаја, србског начина мишлења, србски симпатија, да и самог језика већином и суштином продрео, а то је крај до и нешто Вардара; особито је Солун за интерес србске трговине здраво важан; то је једини пут, којим би трговина србске државе пречи пут к средиземном мору и земљама, које га окружавају, имала; у овом погледу морамо за више штогод, него за случај, или за моду какву од предака наслеђену сматрати, што је Душан занемаривши освајања једноплемени земаља према јадранском мору и до Хрватске, толико пута на данашње грчке земље, а на име на Солун нагињао — ово је она иста инстинктивна увиђена потреба и нужда државна, која је вел. Петра к Петрограду, финском заливу, и источном мору, а вел. Катарину пут Крима, Севастопоља и к црном мору водила.

Има и географично положење и окружење нека права, имају и виши политични и трговачки интереси једног народа неку силу у себи, који се задовољити морају, ма суседна народност у нечем и одкрњена била, особито, кад равни виши интереси те суседне народности и иначе задовољити се могу, тако да се са одкрнењем народности не крње и ти виши политични и индустријално-трговачки интереси; тако би бугарски народ, по положењу свом имао и осим Солуна довољно изласка на црно и средиземно море, а на против тога добио би бугарски народ не само у том, што би се поглавито помоћу Србаља ослободио, него и с тим, што би му сајуз србског народа напрама одређене Добруче, и бугарско-грчки крајева снагу умножио, довољну накнаду за онај губитак незнатног већ и између Бугара и Јелина спорног простора, и бугарског већ полу-србског народа.

Граница би дакле србске особне државе на тој спорној страни наспрам јелинске, и особне бугарске државе била: од Драча (на јадранском мору линијом испод Орида и Битоља (Монастира) до залива Солунског; одатле правокосом линијом ка Крушевцу и Нишу.

Ради изправлења граница између Аустрије и Србије по природи и историји могла би се промена учинити тим, да се део Босне до Врбаса који је негда к Хрватској спадао, уступи троједној краљевини, на место тога пак, да део Далмације од Неретве с Котором Србији припадне.

Данашња Бугарска, стара Тракија, и већи део Маћедоније сачињавао би особну Бугарску, а данашња Грчка, са Тесалијом до Солуна, са већим делом Албаније (са Епиром) са јонским и свим архипелажким островима с Родосом, најпосле са поморским первазом Мале Азије од Галипоља до према Родосу, са Смирном заједно, сачињавало би јелинску државу, која би тим довољну накнаду за своје споразде (растркана поједина места) у бугарској и србској земљи, а у сајузу са Србима и Бугарима подпору за одржање своји земаља нашла, чим би међусобне земаљске диференције изравнане биле.

Међутим имало би до слободне воље Бугара стојати, да ли ће у ту федерацију или конфедерацију са Србима.

Цариград са поморском околином од Босфора до излазка Дарданела у средиземно море и са европске и азијске стране, имао би бити слободна општина под државном заштитом хришћански савезни држава, и ако се хоће, под међународном трактатском заштитом европски сила, и уједно савезни сабора и органа (власти,) чим би ова капија светске трговине неутрализована, и за сав свет отворена, и сачувана била, а тим би европски интереси на овој страни задовољени били.

Што се Русије тиче, Цар Никола, овај највећи представник шпецифично — (особито) — руске политике сам је казао: да Цариград несме у руке ни једне велике силе доћи, да на место Турске неби ни мале републике, ни византијско царство допустио; — и за руске интересе била би дакле горња комбинација најпоспешнија, с тим више, што би које у једноверним, које и у једноплеменим народима и државама најискренијег сајузника против неправедне европске навале имали.

Осим тога остаје остала Азија и Египат великим силама за уређење, и можда поделење по потреби своји међусобни интереса, о чему нисмо кадри, без ближи података о броју, народности и стању тамошњи становника, а немамо ни потребе сада речи водити,

И с овим држимо, да смо главне црте источног питања по прошлости, садашњости, и будућности изцрпили, и основу задобили, по којој сваки о том судити може.

ПОЛИТИЧНИ ПРЕГЛЕД.

Једном бечком листу телеграфишу из Београда: „да је српска влада одлучно одбила свако сепаратно преговарање са Портом о миру. Само посредовањем гарантних сила и у споразуму са Црном Гором могло би се до мира доћи. Овај моменат није још наступио. Особито је кнез Милан против сваког засебног договора са Портом. Као што се говори, намерава се овде, да се пошаље депутација у Петроград, да замоли самога цара, да се што скорије ратно питање реши, јер се је бојати, да ће Турци пре измака примирја на Србију ударити.“

Истом листу јављају из Париза: „Из врло поузданог извора сам дознао, да је положај Горчакова постао врло несигуран, и да ће се најдаље за четрнајест дана стари државни канцелар повући у приватан живот. Већ у Ливадији бијаше дошло између престолонасљедника и Горчакова при некој важној државној конференцији до непријатни призора. Јединим посредовању самога цара има се захвалити, што није већи последица имало. Сад је ситуација друкчија; Горчаков је постао кривац за све победе, које је славенско питање на истоку претрпити морало. Сигнализовати руски циркулар биће по свој прилици последња песма старца-министра. Само се по себи разуме, да ће Игњатијев заузети место уступајућег министра спољних послова. Заједно са Горчаковом оставља кнез Орлов своје место као посланик код француске републике, а на његово место долази Шувалов у Париз. Ово би свакако значило, да је Русија вољна ступити у ближе одношаје прама влади Мак Махона. Ђенерал-лајтнант и ђенерал-ађутант руског престолонаследника Воронзов-Дарсков задржаваше се на свом путу у Ницу неколико сахата у Паризу. Он се жури да посети своју болну супругу те ће се одма у Петроград вратити. Он је донео вест, *да Русија намерава још осам корова војске мобилизовати.*

У Енглеској множе се знаци, да ће предстојећа сесија парламента врло бурна бити. Гледстон је неки дан држао опет у либералном збору у Танолону говор против Турака, у ком уједно оштрим речима објављује влади рат. Између осталог рече: „Дочим је јесенас завладала Енглеском бура огорчења, говорило се је о турским насиљама као стварима које у прошлост спадају. Сад се показују, да су октобра, новембра и децембра настављена.“ Гледстон тврди, да за ове речи има подпуно доказа, тако једно писмо америчког конзула Шујлера, који све то потврђује и обећава о том опширнији извештај Шујлера о бугарским насиљама. Порта, која је у кримском рату од велесила подпомагана, сад оће да покаже истим велесилама своје достојанство. Ово достојанство није ни мало пречило починђена насиља, а сад треба да пречи сваку репарацију. Кримски рат натоварио је западним силама одговорности; јер су на себе узеле руски протекторат и руске обвезе. Оне не сму се задовољити са подсмејом и одбијањем предлога конференције од стране Порте. Турска је свакако изгубила сва права, која бијаше паришким уговором задобила. Још од веће обвезе је него паришки уговор, доцнији сепаратни уговор, између Енглеске, Француске и Аустрије. Будући је Енглеска колективно и сепаратно обвезана, не може она сад ову обвезу са себе отрести, што би врло радо и њени саобвезници учинили. Признаје ли Енглеска паришки уговор, онда је и она одговорна за сва насиља и неправде турске. Енглеска је влада својом кобном политиком присилила, да се христијани Турске баце Русији у наручја. Гледстон држи турски устав за обману, будући се на целокупну турску државт простире, те услед тога долазе у Јевропи бројем већи христијани у мањину и продужује се несносно господство мухамеданаца. Говорник обећава, да ће у парламентарним дебатама оштро на владу напасти. Он заврши своју беседу позивајући енглески народ на своју народну дужност: Част енглеског народа је на коцки.“

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

„Исток“ претресајући данашњу ситуацију у свом уводном чланку од 16. јануара завршује овако:

„У тренутку прелазне ситуације мале државе вазда постигну силнији значај. Кад је требало изазвати оваку ситуацију, морала је Србија заратити и учинити прелом; кад се сад не зна, хоће ли букнути рат, или нићи мир, опет је Србија на дневном реду. Но Србија неће никад сама себи дезавуирати, нити ће сад рашчишћавати, што је у своме интересу пређе замутила. Србија знаде претње и замке њених непријатеља.

Њено је место прописано: **уз Русију!** Је ли ова неспремна и пропадне ли она са целим Словенством, неће ни нас никакова политика спасти.“

— **„Новоје Времја.“** доноси под насловом: „Две речи“ чланак, и завршује исти чланак овако:

„Русија треба да дела самостално и да само на себе рачуна, а не да се повлачи по вољи Јевропе, као што би то желели органи, као што су „Agence Russe“, који кличу: Русија ће само онда завитлати мачем, кад се Јевропа положи у њене руке.

Те речи огорчавају чуство руско. Русија ће само онда завитлати мачем, кад *сама то нађе за неопходно*, а не онда, кад је то угодно Јевропи. Русија је послалаултиматум, мобилизовала своју армију — Јевропа је предложила конференцију. Русији је остало само да се сагласи с њоме и да убеди Јевропу, да конференција не ће ништа израдити. Сада је пут рашчишћен за будућа дејства, но из тог не сљедује, да је то будуће — сутра . . .

Ми нисмо најемници, нисмо осветници за њену поругану част, за њен окрњени ауторитет“ . . .

ГЛЕДСТОН О ИСТОЧНОМ ПИТАЊУ.

Кад је Гледстон пролазио кроз место Фром у Енглеској, поднела му је тамошња слободоумна задруга адресу, у којој се изриче нада, да ће он та пре та после опет бити министар-председник и да ће заузети своју природну позицију као вођа либералне странке. Одговарајући на поздрав депутације, која му је адресу предала, изразио се Гледстон између осталога и о источном питању и цариградској конференцији, пре него што се ова била разишла.

„Ја тврдо држим“, рекао је „да је лорд Салисбери, заступник владе њезиног величаства на конференцији цариградској, учинио што је најбоље знао. Припреман сам да очекујем, да ми, ма какав био резултат конференције — а чини се, да га већ знамо — не ћемо имати никог индивидуално да коримо, али указујем на то, како је стање ствари веома озбиљно. У неком делу наше штампе опажам неку мирну предпоставку, да је, по што смо били у Цариграду по што су ту све

силе јевропске биле представљене, Турцима у погледу значаја њихове владе и у погледу потребе радикалних реформа речено толико истине, да је наша дужност испуњена и да нам не би ништа друго преостало, до спремити своје ствари и вратити се кући. Ја не прихваћам тога мишљења. Ја се бојим, да ми сад морамо о том да говоримо, да конференција не ће имати успеха. Она је поднела отоманској влади оне измене, које је по зрелом расуђењу држала за неопходно нужне. Да ли је то било мудро или не, то не знам, по што нисмо још подробно извештени о тој ствари, али неки дух крајње мирољубивости редуковао је те измене на најмању меру, и то очевидно испод оне тачке, код које је, као што неки мисле, конференција требала да се заустави. Са свим је јасно, да Јевропа није требала Турској чинити никаквих предлога, ако није била припремна да их у главном одржи; али предлози Јевропе су одбачени. Сад нам кажу, да је још могуће, да ће порта сама нове предлоге чинити, али по што је порта, као што знамо, прави минимум (најмању меру) од онога, што је Јевропа искала, срдито и неспретно одбила, можемо прилично сигуран закључак извести, да оно, што ће она дати, неће заслуживати пажње Јевропе.

Енглески народ не сме никад с ума сметнути, да је пре кримског рата постојало право, уговором утврђено, по ком је Русија имала моћ да се меша у одношаје између Турске и њезиних хришћанских народа. Кримски рат уништио је то уговорно право и предао је милијуне хришћанских патника Турској без заштите. Али силе, које су кримски рат водиле, мислиле су поштено, да ће супститујисањем опште протекције јевропске бољу заштиту произвести, којој не ће тако лако шкодити себични интереси. У својој великодушности и поверењу пристали су на обећање султаново, да ће он успоставити грађанску и вероисповедну једнакост у најширем смислу у својој држави, а особито у јевропским провинцијама Турске. Из обзира на то обећање допуштено је нешто султану, што отоманска порта није донде никад уживала, на име приступ у јевропску хришћанску породицу, и јевропске силе гарантовале су му неповредивост и независност његове државе. То међу тим није било све, јер су порти три интересоване силе — Енглеска, Аустрија и Француска — дале још већу гаранцију. Па шта смо ми радили од тога доба до данас? Посланици Енглеске и осталих сила трудили су се да саветом, опоменама, представкама, ремонстрацијама итд. од турске владе изнуде испуњење њених обећања, докле најпосле с једне стране револуције, које се нису могле угушити, с друге опет покољи, којима нема примера у повесници, не потврдише чињеницу, да турска влада нити је способна ни вољна, и да баш не ће да покуша, да испуни ма и један само део својих обећања. Та су обећања сматрана као еквиваленат за гаранцију интегритета и независности турске државе. За то је сад настало огромно питање, на име, да ли ће, по што је турска влада и турски народ са свим пропустила — и ја морам још рећи, срамно пропустила — да своју задану реч одржи а под изветом, да јој је достојанство и част на коцки да пристане на интервенцију Јевропе, — да ли ће и даље још да ужива све користи уговора од године 1856. Да ли они мисле, да ћемо им ми у невољи нашом крвљу и новцем њихову независност одржавати, по што они за њу нису ништа учинили? (Гласови: „Нећемо! Нећемо!“) То је огромно питање. Конференција је продужила оне представке и молбе, што су пре непрестано чињене. Лорд Дерби рекао је, да је за једну у плаветној књизи обнародовану ремонстрацију сер Хенри Елијот десет других учинио. А шта користе те ремонстрације? Оне се све једнаким начином примају. Има неких људи, који нам веле, да конференција у Цариграду није била ништа више, него заједничка и горостасна ремонстрација, која ће као и друге у ваздуху нестати а не ће ни трага за собом оставити. За то очекујмо, да нам влада њезиног величанства каже, шта ће изићи из те велике трансакције и тог јадног неуспеха. На влади је, а не на нама, да нам покаже политику, којом ћемо поћи. А што вам ја на срце мећем, то је грдна одговорност нашега народа у источном питању. То је ствар од највеће важности, сада, кад се чини да не ће имати никаква успеха енергично заузимање ни лорда Салисберија ни осталих заступника на конференцији.“

На свршетку свога говора приметио је још Гледстон, да он не тежи за тим, да опет преузме вођење либералне странке, него се нада, да ће му бити допуштено, да послужи тој странци под вођама, који ће и странци и себи бити на дику.

На станици, где су Гледстону предали адресу, дочекало је тога слављеног државника до 5000 људи. Уз одушевљено клицање светине Гледстон је са својом супругом наставио своје путовање.

ПОВРАТАК КОШУТОВЕ ДЕПУТАЦИЈЕ.

Кошутова депутација вратила се опет у престоницу. Она је синоћ око 9 сахата са влаком јужне жељезнице амо приспела.

Она је сасвим изненада дошла, и с тога не бијаше многобројне светине на станици, која ју је при полазку овде поздравила и дочекала.

Ал полиција није могла ни ову лепу прилику да пропусти, а да не демонстрира против депутације, и с тога је већ пре долазка влака све улазе у станицу заузела била. Капетан вароши Тајс дође на челу од 80—100 полицаја и 40 пандура на коњма. Осим тога, говори се, да је било око 40 „тајни“ полицаја. Ови су имали налог, као што „Еленер“ јавља, да побележе сва имена оних особа, које су дошле да дочекају депутацију, наравно у колико је могуће.

Долазак депутације би доцкан у вече „клубу независне странке“ телеграфично јављен. Услед тога бијаху на станици неколико саборских посланика, који овој странци припадају, и неколико ђака дошли, да депутацију дочекају. Али капетан Тајс забрани јуче публици улазак у унутарње просторије станице, ма да су дотични пре тога карте купили.

Кад су чланови депутације из станице ступили, поздраве их сакупљени пријатељи бурним „ељенима“ на Кошута. Цеглидчани се сада упутише пешке у Пешту. Пред њима су јашили пандури под водством капетана варошког, други четрдесет пандура јашили су за њима, а и са бока бијаше много пандура, који су налог имали, да сваког аретирају, који би повикао „Ељен Кошут!“ И збиља уапсише њих осморицу. Трабанти се владаху врло сурово.

Чланови депутације дођоше у „хотел Унгарија“ где им је „клуб независне странке“ у почаст врло сјајан банкет преправио. На овом банкету бијаху и сами посланици сабора Е. Шимоњи, Ј. Хелфи, Мадарас, Ирањи, Мочари, Барон Балдачи, Чавонски, Комјати, Видовић, Орбан, Шембери, Дука, више ђака и некоји грађани.

Здравице започе правник Барабаш, који је депутацију поздравио. Члан депутације, Њујто, наздрави Кошуту. Хелфи наздрави Шимоњу, а овај опет депутацији. Добош наздрави на сретан повратак Кошутов, а Мочари поздрави Добоша. Здравица бијаше свакојаки и без броја. Народна банда свирала је међутим Ракоцијев и Кошутов марш, и друге мађарске арије.

Око поноћи хтеде се друштво разићи, али кад упозорише, да су некоје особе уапшене, одма би изабрана депутација под водством саборског посланика Орбана, да предузме нужне кораке, да се уапшеници ослободе. Депутација се одма крене, праћена од многих цеглидчана и овдашњих грађана, варошкој кући, где их неки чиновник полиције просто одбије. Сад се депутација крене у стан градског капетана. Кад им капију отворише, указа им се тајни полицај, који забрани „хаузмајстеру“ да ни једног не пусти унутра. Орбан му даде своју карту, да ју преда капетану, захтевајући да прими депутацију.

Трајало је скоро по сахата, док се је вратар вратио. Читава чета полицаја је међутим депутацију опколила, и позове ју, да се разиђе, јер није допуштено скупљати се. Вратар се врати и рече у име капетана, да се не сму уапшеници на слободу пуштати, ма ко за њи добар стајао, него да ће се сутра дан против њих строга истрага повести. Један део депутације, особито цеглидчани хтедоше на то самом министру поћи — та они и не знадоше, од куд ветар дуваше. Ал се окану ове намере.

Међу уапшеницима налази се и један професор и два ђака с универзитета.

Данас у јутру одпутова депутација кући. На жељезничкој станици бијаху опет силни полицаји, ал небијаше никаквих изгреда. (*„Пест. Жур.“*)

ДОПИСИ.

? — **Котор** 11. јануара. Данас стиже под Котор трећи пароброд руског друштва „Чичаков“ са провизијом за Црну Гору.

Његова Светлост кнез Никола послао је своје људе кроз народ, да попишу страдајуће Васојевиће и Херцеговце, да им се нова помоћ дадо у новцу, хаљинама и брашну, што је обилно за цео народ набављено.

Опуномоћеник руски г. Константин Бух, који издржава руско особље за рањенике црногорске, послао је новчану помоћ од 80 дуката цесарски, налазећим се житељима око манастира Добриловине и то преко игумана Михајила Дожића, који је помоћ раздао како је коме потреба била.

Поменути г. Бух припрема своје магазине и робу за будуће рањенике, у случају предстојеће војне. Спрема кревете, обућу, разну робу и све што је нужно, да се може наћи готово до 20. фебруара. Одправио је на позив г. Баумгартена, лекаре Круковскога, Анојева, Лебедјева, само је оставио лекара Максимовића са три фелчера, апотекара, двије сестре милосрдне и економа, који сад састављају цео персонал Рускога црвеног крста на Цетињу.

Лекари Круковски и Лебедјев обдарени су орденом о грлу III-ег степена, а Анојев на прси IV-ог степена, за независност Црне-Горе.

Болница *Данило I.* данас има 11 рањеника, и 5 болестних, са 15 послужитеља. Који такође послужују Руско особље, и на квартиру института.

Адоњ. (Јангутарањ): На дан светог Саве 14. (26.) јануара 1877. Из овога краја нико се и жив не јавља, као да су овде над оном околином ђе се Турска браћа Мађари у фесовима кочопере — обилате благодети, или што је мало њих, који су толико марљиви да чак и новинама пишу, а готово је ово задње, јер се овде канда још замиње! Ну и ако се нѐбројимо међу ваше редовне дописнике, то ћемо да вам напишемо неколико редака, које ћете надамо се у ступце вашега велелепнога листа уврсти. —

Ваша начела и ваша борба на просветном пољу за слободу народа српског, и овамо у нашим крајевима живог одобрења налазе. Више смо пута у друштву слушали говорити, да код нас с ове стране Саве и Дунава немамо листа, који би тако ревносно заступао српски народ, његова права и интетересе, као што „Застава“ заступа. Досадањи листови и ако су бранили или борили се, они су то за своју сопствену корист чинили и чине, јер у исто доба блатом се бацају на своју рођену браћу. Код „Заставе“ тога није. Њојзи су Срби браћа рођена, за коју се она једнако борила и бори, не осврћајући се ни на што, њој је стало до српске свести, српске слоге, која нам је данас од преке потребе. Ми видимо да на све стране непријатеља имамо, од којих се само нашом слогом одбранити можемо. Вали опћег узбуђења запљускују све то јаче и јаче. По свима извештајима судећи, положај је по нас веома озбиљан; облаци се нагомилавају на небу, бура се диже, и сунце мира по свој прилици кроз кратко време исчезнуће са зреника. — Осећамо све више и више, да је настало знаменито доба, ђе се стари светови руше, а нови стварају. Благо онима, којима светиљка нажње и делателности неугасне онда, када за наше стране избијају часови од највеће историјске важности, и код нас посећују изгледи за нову и светлију будућност. Искушење могу народе очеличити, само треба да идеја наша непропадне. А она ће живети — то јамчи зрела српска свест!

Будимо већи него што смо — па ће српство бити слободније и срећније по што је сада. —

Величанствена историја српскога народа пуна је догађаја, и велики је у њој ред људи, који је њиов славни рад узвисио да вечито међу Србима живе. Данашњи нараштај као што ће и сви потоњи, сећа их се, и они буде у њему осећање радости према значају њиовом и према срећи њиовој за отаџбину. И неумрло име светог Саве скончато је нераскидно са животом и нараштају у срцу је, за то је сувишно да га преузносимо. Но одзивамо се осећању које нам радосна успомена овога пута налаже, да се с поштом и благодарношћу поклонимо врлинама његовим; и славећи га да подранимо наше одушевлење, идеју народну племенитим и великим радом његовим.

Овде нам пада на памет да има људи, који подривајући опће добро одричу све, што су Немањићи за свој народ учинили; но синови оне земље у којој леже свете кости Немањића знају уподобити Бранковићу свакога оног, који гођ убитачна начела своја противу великих светила српског народа исповедају. А сваки прави и честити Србин зна, да су поштење и свете црквене установе прави стожер. —

Сад да прозборимо коју о нашој општини. Ко познаје паланку Адоњ, тај ће и то знати, да је она весело гњездо бесних Мађара, који једнодушно желе пропаст не само нама Србима, већ и свима Словенима. Истина, нас је овде веома мало на броју, али за то можемо са поносом усклинути:

„Мало нас је ал смо људи.
Челик срце јес' у груди . . .“

Овде ме искреност и неотице опомиње, да предам јавности да од како имамо у средини наше православне Адоњске црквене општине родољуба, који је уједно и председник истој, — који се топло прихваћа бедног народа, да му помогне, да га од просјачког штапа од понижења и срамоте сачува, — од то доба ми смо млого више слободнији и напреднији. Вредно је знати име таковога родољуба, који је међу нама као звезда даница, која нам рујну зору светлије будућности претсказује. То је г. Јово Паичић вредни трговац овдашњи. Он је тај, који непожали труда, већ отвореном вољом крчи пут бољитку и благостању народа свога. Племенитим поступањем својим и саветом упућује сваког брата Србина раду, уздиже успавалу свест народну, соколи напредном полету, снажи подржано благостање, не обзирући се ни десно ни лево, негледајући на мигове од горе ни доле. Таковом Србину из свег срца велимо: Живио на понос свима!

Пријатељ народа.

БЕСЕДА,

коју је на светосавској свечаности 1877. г. у гор. Карловцу говорио Владимир Красић.

Поштовани зборе!

„Плам ће вјечно животворни
блистат' Србу твоје зубље,
Све ће сјајнији и чудеснији
у вјекове биват' дубље.“ —

П. П. Њ.

Са часног места овог, више је већ година јасно и гласно, на дан овај, проповедана и тумачена слава данашњег дана, проповедана и ређана дела оног високог и светог мужа, коме је име свакоме од нас дубоко у срце урезано. Многобројно искупљени народ у просветном храму овом, јасан је доказ, колико је пробуђена народна свест овде, видљиво је и очито сведочанство, са коликом љубављу носи Србин у срцу светитеља Саву, носиоца просвете некадашње славне државе српске. Осећајући се дакле обадрен тиме, што излазим пред Србе, проникнуте духом српским, којима су се дела светога митроносца Саве, тако рећи у крв прелила, — покушаћу, да својим осећајима радости, помућеним са тамом тужне прошлости српске израза дадем, и то тим, што ћу вам у летимичном прегледу обележити знатније моменте оног времена у ком се св. Сава на српском просветном зренику појавио, и што ћу напоменути стазе к идеји свечевој, и путеве што воде просвети — тим снажним темељима среће сваког народа.

Да обележимо најпре у кратким цртама првобитни живот српски и да видимо, како се упоредо са народним животом развијао и религиозни живот српски до савиног доба, пак ће нам се и он у јаснијој слици моћи показати. Детинство и прошлост народа нашег је мрачна борба и трвење. У тој борби и трвењу, тек понекад је искочила светла варница народне среће, тек понекад је засијнуо зрачак хришћанске науке и просвете; ал су се те варнице и зраци одмах и изгубили у тами незнаништва.

Срби иселивши се у првој половини VII. века из старе своје постојбине Бојке, настанили су се у Тесалији и земљама где и данас живе; они нису живили у државној заједници, али су били везани везом вере своје. Главна црта им беше начело породично, патријархалност. За свој и својих суседа живот и опстанак, долазили су у сукоб са варварским народима Аварима, а после и са Бугарима и Грцима; у вери са римским свештенством. Час Римљани, час Грци наметали су им своју веру; ал ни римска ни грчка вера не могаше уватити корена у српском народу, јер ни једни ни други незнајући српског језика, не могоше народу растумачити битност своје вере, а Србин хтеде примити веру христову, ал са свешћу, што се посведочило посланством славенских апостола Кирила и Метода, а утврдило св. Савом.

За владе српског жупана Властимира, победа грчког цара Василија Македонца, одржана над Сарацинима, подигла је Грке и Цариград у очима српским, и за то дођоше на молбу њихову проповедници из Цариграда. Док је Србин пуним срцем верске радости упро очи на часни крст, што се блисто на чувеној Софији и подрањивао наду у оним спаситељским речма, што написана беху на том величанственом храму хришћанском „На сем камени созижду церков и врата адова не одољејут јеј,“ дотле је Србима по језику братски народ Хрватски црквеним својим животом пао у наручја Рима. Док се у хрватским земљама водила борба између славенског и латинског језика, српске земље подлегоше сасвим византијској царевини Ма да су се Срби после под знатнијим старешинама ослобађали испод грчке власти, опет великаши и поглавице народне, неслогом својом, даваше више пута Грцима прилику, да се мешају у српске црквене и народне послове, а кроз то народ паде у велику невољу. У том дођоше још и Богумили. Сад је тек настала очајничка борба између следбеника старих пантеиста и хришћанских деиста, Богумила, Римљана и Грка, а та је борба уносила богме ужасне последице у религиозни и народни живот српски.

Тако стање народа нашег беше до друге половине XII века. — У тој вреви и невољи народној појави се *Немања*, који је први раскомадане земље српске спојио у једну *независну државу*, он се први назвао самодржавним жупаном српским 1159 г. Да би се осигурао од нападаја грчких, у политици се нагињао на запад; црквено пак, нагињао се на исток, јер не хтеде бити намесник папин; црквено се хтеде бранити од властољубивог Рима, државно пак од гордог Цариграда. — Међу тим се роди *Растко*, потоњи *Сава*, син Стевана Немање. Док је Немања полагао темеље држави својој и назививао нерушиве стене и бедеме, св. манастире, за будућу велику државу српску, дотле син његов Растко оставља сјајне дворе оца свог и замењује их усамљеним пећинама и пустињачким животом. Кад је Немања подигао српску државу, дошао је из Атонске Горе син његов, као просветитељ свог народа и заданую је у њу душу. Својим умним радом постао је он српском народу у црквено-просветном животу оно, што је отац његов у државном. Удружен са оцем својим, који се и сам после покалуђерио, подизао је он по своју земљи српској *цркве* и *школе*, које постадоше у оно време прави *расадници просвете народне*. До тог времена, не само да наш народ — осим властеле и вишег свештенства — није уживао политична права, него ни просветни зраци не могоше до народа допирати. Св. Сава је врло добро знао, да је, као што научењак Виланд вели: „васпитање младежи прва и најважнија ствар у држави и прва брига владара и његових саветника а где није, ту није ни владара ни саветника; па до који час ни државе бити не ће, те је први прикупио око себе богобојажљиве синове српске, *без разлике*, и приправљао их да буду ваљани *духовни пастири и учитељи* свог народа, као што вели историк Рајин овим речма: „Кромѣ юнои къ дѣховномъ чинъ готовящихся равнѣ и мирстій Серби наставляеми били.“

Кад је народу српском ма са које стране грозила опасност, Сава јој је својим моралним оружјем стао на пут. Кад су се браћа његова завадила била, дошао је просветитељ наш међ њих, зна-

мењем мира, маслином у руци, и мирио их. Крстом часним у руци уставио је он силу угарског краља Андрије која је на Србију пошла.

Што се више народ српски развијао интелектуално и морално, то је грчка царевина већма опадала. Она и паде. Педесет и седам година беше у Цариграду латинско царство. Грчке династе гледаху из Никеје, Трапезунта и Епира. — Св. Сава хотећи крунисати дела свога оца, круном независности српске цркве, оде у Никеју, где изиште Србима од васеленског патријарха Германа, независног управитеља цркве, а од цара Теодора Ласкариса круну краљевску, којом је после крунисао у Жичи брата свог Стевана. На понуду цара и патријарха, Сава се прими тог високог сана. Посвећење његово за првог архијепископа српског догодило се 1221. г. Дошавши у своју постојбину Сава је основао 12 епископских столица и то: у Захумљу, Зети, Добру, Будимљу, Рашкој, Хвостну, Призрену, Грачаници, Топлици, Браничеву Београду и Моравици и поставио је у њих своје ученике, задануте духом српске цркве.

Просветитељ Сава, два пут је путовао у свету земљу Палаштину, ал' се други пут не поврати у отачаство своје: при повратку свом у граду Трнову, код свог пријатеља Асена између 13 и 14 јануара 1237. г. испусти своју душу.

За две стотине година под лозом славних Немањића цветала је држава и црква српска, а под Душаном достигоше обе врхунац славе своје. Ал протече и златан век српске цркве и државе.

Поплава азијска поплавила је и српску државу. Дође онај несретни дан, који је раскомадао једва уједињену дужаву српску, који је убио народ српски. Тешки ланци робовања оковаше васколике потомке немањине и савине. Једина уточишта народна постадоше Немањића сазидане задужбине — св. монастири. Олтар, јавор-гусле, вера и народност, спајаху срца патничког и потлаченог народа српског, који се по пећинама и гудурама сакривао од звера мусломанског. Светиње народне газише неверници. Тело савино, што је из Трнова у Миљешево пренесено било, спалио је Синан-паша на Врачару пред Београдом 1595. г. То је могла сила турска учинити, ал не могаше Србину исчупати живи огања вере православне, што му је Сава просветитељ његов за векове у грудима запалио.

По и после пада српског, ено видимо народ где се у најтешњим кланцима код порушене цркве искупио, која му за то опет чара дух. Ено прејемника савиног где стаду своме греде, носећи веру, носећи над; ал

„Не реси га ни сребро ни злато,
Него крепост и мантија прна.
Не прате га сјајни пратиоци
Уз фењере и дуплире сјајне,
Ни попосних звона са звоника:
Већ га прати са запада сунце
И звон смјеран овна из планине.

Црква му је дивно поднебесје,
Олтар часни брдо и долина
Тамњан мирис, што се к небу диже
Из цвијета и из бијела света
И из крви за крст проливене.“ (И. М.)

Пет стототина година носио је Србин тешки јарам мусломански; пет стотина година очекивао је Србин ново Косово; пет векова у ропству Србин крсту клањаше, а Милошем живјаше. Земљу Савину, Херцеговину притисла је тешка невоља. Зулумћари спуташе у тешке негве и лисичине поносни и јуначки народ српски — Све је замукло. Само жалосни глас гусала уз нарицање слепца где-где се чује. . . .

А како је данас у земљама савиним? Нек нам се у овом часу раздрагана српска срца сачувају од урокљива ока; нек нам у место одговора пробруји са Ловћена и Врачара орећи се духовити глас митроносца црногорског П. П. Његуша.

„Удри за крст, за образ јуначки!
Ко гој наше свијетло оружје,
Ко гој чује срце у прсима,
Хулитеља имена христова!
Да крстимо водом или крвљу!
Тријебимо губу из торине —
Нек пропоје пјесна од ужаса!
— Олтар прави на камен крвави. (П. П. Њ.)

Оваки глас прати данас борце за слободу српску и једнакост људску. А шта раде умни ослободитељи, чеда светлости, борци против глупости и мрака? Да се запитамо. Шта је радио просветитељ Сава, да народ српски дође до праве среће, док се отац, као и брат његов, борише против спољашњих непријатеља? Одговорићемо: оснивао је на све стране, најснажније градове против непријатеља — цркве и школе. Па и нама је то Сава у аманету оставио! —

Знање је моћ; а у школи се долази до знања, дакле и до моћи. Нитко већ данас неће порећи, да будућност наша од школе зависи, као ни то, да пут правој слободи, племенитој хуманости, свести и најчистијој нравствености води кроз школу. Па кад је тако, прегнимо из све снаге, оснивајмо потпомажимо те изворе среће народне. Но какве школе? Оне школе, што су у духу св. Саве, а према рационалним и емпиричним начелима новије предагогије устројене; што одговарају духу народа српског; што одговарају духу православне цркве и вере наше, за коју су оци наши своју толи драгоцену крв пролили. У таким школама нек се, као што српски мудрац Доситије вели: „дечија срца љубављу, правде, истине, поштења, као слатким матерњим млеком напајају,“ пак ће онда така српска деца, као врли потомци грађани и Срби, народу, држави и друштву од користи бити; а таких ће бити и будућност!

Народна просвета.

ПИТАЊЕ МЕСТНЕ УПРАВЕ НАР. ШКОЛА.

Значај и делокруг местних управитеља наших нар. школа разно се свађа и тумачи. Тако једни би хтели претпостављати неку „власт“ над „подручним“ учитељством, други опет задовољавају се само почасном титулом „директора школа“. У Н. Саду чујем, вољни су засебну снагу на том месту плаћати, а другде можда и заборављају на избор управитеља по пропису. Ко дакле ту има право?

Кад мало боље загледамо у постојеће уређење наших нар. школа, онда ћемо наћи, да се значај данашњих местних управитеља губи спрећу оног од пређе, кад не имасмо самоуправе у школи и цркви. Тад је местна управа била централисана у једној особи, сада пак управља школом корпорација. На тај начин припада данашњим управитељима тек неки део пређашње важности њихове. Шта више постављањем местног школског одбора постају они са свим излишни.

Али параграфом 128. „Уредаба“ задржани су они ипак у новој установи. Сувише дат им је неки особени положај, који се неда јасно обележити. Тим што су ван одбора стављени, незна се, да ли су овоме координирани, да како ли према њему стоје, о међусобном њиховом одношају закон ћути. Зашто је то тако уређено није лако погодити, али да није у духу автономије учињено сасма је јасно, јер кад имамо местни школски одбор нашто нам засебни управитељ.

Може ко рећи да се парагр. 128. да је стручњацима ближи и непосредан утицај у местној управи школској. То би имало смисла, а не постављањем местних него среских управитеља. Јер како је у нас мало тако јаких општина, које би биле у стању издржавати засебне стручне управитеље, то поред све лепе жеље законодавства, огромна већина школа мора остати без њих, као што се у ствари и догађа. Осим новосадске општине ни једној не паде на ум да овакове поставља. Него што их имамо обично су нестручни.

Па и што се постављају, нико незна чисто казати нашто су. Званичницима не могу се назвати, кад нису под платом нити су искључиво месту томе посвећени, а кад то нису, онда нетреба ни да се сматрају учитељским шефовима, часници такође нису, јер као таки не фунгирају ни у којој корпорацији. У самом учитељском збору није им место у том смислу осигурано; јер узмимо, да учитељи изаберу између себе председника збора — онда су управитељи и тамо излишни. Најпосле не треба ни да су „ћуприја“ међу учитељством и одбором, кад је ово својим чланом у одбору заступљено. Дакле од које год стране погледиш не пасују у постојеће аутономно уређење наређење наших нар. школа.

Са свим друкчије изгледала би ствар, да среске стручне управитеље имамо. Постављањем ових не само да не би против самоуправе грешили, него би шта више организацију наших школских званија најзгодније попунили и кретање школско оживили. Ко не увиђа празнину код нас у том, нек погледа на свештеничку и политичну организацију. Ето између парохије и епископата постоји протопопијат; између нотаријата и жупаније — среска управа; даље знамо за среске судце, лекаре, инжинире и т. д. Према томе стоји учитељско званије у школској, — као парохијско у црквеној — а нотаријатско у политичној општини. И као што седи натарош у седницама општине своје, тако седи учитељ у одбору школском; да доникле својим стручним знањем разјашњава одношаје школске. Па као што натароши нису у свему капацитети, то ни учитељи не могу бити. Но за то не додаје се натарошу „местни“ управитељ, да га соли, него му је шеф или ти сремски начелник. — Камо дакле и нама сремски школски начелници ил ако се ко страши бирократске сенке, онда, да су нам стручњаци према значају среских лекара, инжинира и т. д. Камо да смо ставили између местних и епархијских школских власти и званија оваке посреднике, који би својим положајем и интелигенцијом били учитељству и општинарима при руци саветом својим. Него оставили смо међу њима јаз у који један по један предмет школски не обављен и не рашчишћен упада. А да заплети што већи бивају постављени су управитељи ad honorem, који нагињу централизму, деспоцији. Поред оваке непотпуне организације неможе аутономна установа наша напредовати. А ако и даље тако остане, биће све више штете за нашу општу просветну ствар.

Кроз местимичне недостатке ове младе установе добијају противници њени све већи мах да је у начелу обарати могу, а и сами они, који се под кровом њеним налазе, оће да посумњају у благодет њену.

Међу тим ако смо вољни ствар поправити, ништа лакше од тога. Зато се не би морао закон школски мењати. И без тога може се ствар у пракси тако удесити, да се закон не повреди а питање местне управе ипак у корист школа и у духу самоуправе расправи. — Тако што учинићемо, кад се оставимо досадањег обичаја бирања *засебних* местних управитеља са њиовим празним, кобним значајем. Место тога *нека се сложе више општина, да једног заједничког стручног управитеља школа бирају* и по примеру ил намери новосадске општине — *плаћају*.

Овако практикујући §. 128. нимало не би се огрешили о захтев закона. Јер тамо не стоји изриком, да управитељ мора бити из средине општине изабран; нити се забрањује ономе, да несме у више општина служити.

Што се тиче непосредног формалног надзора, који се по себи разликује од унутарње управе. тај се може у смислу §. 126. под д. једном члану шк. местног одбора поверити. Та и онако данашња „местна управа“ у ствари не значи ништа даље. А чист поглед у „унутрашње одношаје“ школа може само стручно око имати, особито, кад му видокруг није ограничен на једну општину и школу.

Оваки заједнички стручан управитељ обилазећи школе и општине, општећи са учитељима и њиховим зборовима долази у срстан положај да знање своје искуством богати и шири — тим пре дакле и једној и другој страни користити може. Од местног засебног управитеља неможе се толико очекивати, и за то, што му је поглед скучен, од референата и такође, што им је терен одвећ широк, те све да хоће немогу га свладати. Паравски да одмерен круг делања иште сразмерну снагу.

Што се тиче кандидата, за овака места по себи се разуме, да их из учитељства бирати ваља, почем се она искључиво школском струком бави. Ни протопопи, лекари и инжинири свески не узимљу се ван дотичних струка. — При школској управи мора се на то пазити тим пре, што оваки управитељи морају своје школе имати у којима ће радити као сваки други учитељ, да би тако на најнепосреднији начин о струци размишљати и старати се знали. Олакшица могла би им се чинити додавањем помоћника, да у писарији помажу и школе привађају кад они у послу управе отсутни буду.

И са финансијског гледишта су учитељи као кандидати добро дошли, како само неби ова званија општине скупо стала. Јер таки управитељ учитељ престављао би са помоћником једну и по учитељске снаге, те би зато од дотичне општине уживали обојица заједно једну и по учителске плате. Тако н. пр. кад ли ова износила цела 600 ф. годишње, онда би обојица имали 900 ф. годишње ил сваки за се 450 ф. са станом и т. д. Остале општине, које би у тој заједници биле, да додају укупних 300 ф. управитељу и 200 ф помоћнику. Тако би оба ова члана управе били снабдевени, управитељ са 750 фор. а. вр. помоћник са 650 фор. Заједнички трошак општина око управе износио би дакле свега 500. ф.

Кад би сад узели на један протопопијат — ил школски срез од 30.000 душа једног управитеља и помоћника, онда долази од тих 500 фор. $1^2/_3$ новч. на душу! на 100 душа $1^2/_3$ фор. на општину од 1000 душа $16^2/_3$ фор. на ону од 10.000 душа $166^1/_3$ фор. трошка.

Знам, да ће се са различитих страна овако предложена управа разно пресуђивати и осуђивати. Такође можда по неким општинама трошак сувише велик учинити се. Али нека га сравне са оним око политичне и осталих управа, па ће наћи, да је баш сувише незнатан. У осталом кад по дикоје газде толики школски порез плаћати морају, да би тим новцем сами једног учитеља за себе издржавати могли, зашто би онда било жао општинама прилога од 20—160 фор. да имају саветника и пријатеља при честим школским незгодама.

Правије се може с друге стране пребацити, да је плата за та места неједнака и у излишним случајевима премалена, према позиву. Но ови нека се теше тим, што су и наше учитељске плате такође неједнаке и често недовољне. Зато нека и господа око управе осете тај несаразмер, како би се потрудили изнаћи згодан начин за изједначење награде свију учитеља према радњи.

Што је најглавније, треба да станемо за тим, како би са овим местом један шанац више за стручан уплив у школским стварима задобили.

Најпосле ако се оће економисати, нека управитељ прима целу плату учитељску и додатак у име управе па нека се сам стара за помоћника.

Да прикупим шта је казано кратко: Значај наших местних управитеља школа јесте централистичан; постављање *засебних* местних управитеља по §. 128. „Уредаба“ дакле није у духу аутономије. — Место *засебних* требају нам заједнички стручни управитељи школа, којима закон школски није противан; а постављањем ових попунила би се организација наших шк. званија. За овака места најспособнији су и из стручног и економског обзира кандидати из учитељства. —

Тако, мислим, могло би се за данас пречистити питање местне управе, без прекршаја закона, у општу корист школа и — најјевтиније.

ј. а. с. н. у.

ВЕСТИ ИЗ БЕОГРАДА.

16. јануара.

— Јуче је свечано отворен „инглески завод за српску сирочад.“ Тој свечаности присуствовали су: Његова Светлост кнез, са Њеном Светлости кнегињом; од гг. министара беху: Стевча, Ристић, Грујић, Васиљевић и Сава Грујић; од државних саветника Ф. Христић и бивши намесник књ. достојанства Ј. Гавриловић и управитељ вароши Тупаковић. Од заступника страних сила беху гг. конзули: немачки гроф Брај са госпођом, конзул талијански гроф Јоанини с госпођом, конзул румунски Струза, инглеска конзулка гђа Вајт, секретар инглеског посланства и још неколико господе и госпођа. Општина београдска беше заступљена у лицу председника њеног г. Д. Т. Поповића и три грађанина овдашња. Свечаност је отпочета освештањем завода, које је извршио г. митрополит. После освештања поздравио је Њихове Светлости кнеза и кнегињу оснивач овог завода г. др. Циман, који је на инглеском језику изјавио, да има и снажнијих темеља за људску радњу, но што је уговор париски, а то је, рече, хуманитарност, која је покренула његове земљаке — Инглезе — да ову установу подигну. Кнез је одговорио г. Циману, изјавивши, да је он, а са њим и сва Србија захвална г. Циману и моћном народу инглеском, који су из чистог човекољубља тако обилате жртве поднели, те тиме олакшали судбину нашим ратним патницима.“ За тим је Њена Светлост кнегиња предала г. др. Циману таковски крст о врату; и тим се свршила церемонија отварања овог благотворног завода. Затим су Њихове Светлости у пратњи г. др. Цимана обишли све собе, где ће ова сирочад становати и изјавили су своје пуно задовољство с уређењем и намештајем целе куће, која је доиста необично лепо и практично удешена.

Њена Светлост кнегиња је отишла за тим деци, која су у сали за време молебствија у реду стајала, те се са дечицом поздравила пољубивши најмању од њих и изговорив им неколико пријатних материнским речи, којима је доиста ублажила тугу ових сирочади за изгубљеним родитељима. Његова Светлост је преко директора овог завода г. др. Ник. Ј. Петровића известила се о стању деце, давши при том пуно учешће за овај благодетни завод.

Обишав све стаје у заводу Њихове Светлости кнез и кнегиња отишли су у салу, где су по српском обичају послужени. Задржавши се овде подуже времена, Њихове Светлости опростиле су се са г. Циманом најсрдачније.

И тако се сврши отварање првог завода за српску сирочад, који подиже племенит народа енглески руковођен једино чуством хуманитета, и у толико већма заслужују ови поборници човечанства да им се на њиховом добротворном делу од свега српског народа рече: хвала, и живили. (Из „Истока.“)

— Управа вароши Београда позвала је данас без разлике све становнике београдске, који су између 20 и 50 година старости, а активној војсци не припадају, па били они већ досада уписани у резерву или не, да се јаве пописној комисији, која ће радити у згдању овдашњег општинског суда, и ту се у резерву упишу, а сваки становник у оне дане, који су одређени за попис онога кварта у ком станује.

— Општина београдска, ценећи показану храброст и јунаштво нашег првог батаљона стајаће војске у рату са Турцима, поклонила је 12 акова вина и 300 ока прасећа меса, да се подели војницима тога батаљона приликом, кад се исти батаљон у Београд враћао.

— Официри гарнизона београдског даваће парастос у четвртак 20. тек. мес. погинулим друговима и војницима у рату.

Парастос ће бити у саборној цркви у 9 сахата пре подне.

— Указом Његове Светлости књаза Милана од 12. о. м. примљени су бивши царско-руски официри; Лазаров и Станисав Новацки, као контрактуални, први као инжињерски мајор, а други као коњички потпоручик.

НОВИ САД 20. јануара. — Пре неколико дана добисмо од начелног пријатеља нашег Бугарина из Букурешта броширу, коју је бугарска народна странка предала романском министру финансије, у којој се протестује у име бугарског народа, што су неколико бугарских самозванаца метнули руке на народне фондове и недајући рачуна шпекулирају с истим новцем и парализују народне ствари. Из те изјаве бугарске емиграције види се, да се међу бугарским народом још налазе фанаријотски инквизитори, који се пре 100 година гњездише између српског, романског и бугарског народа, да под маском религиозности играју противународну улогу и најбоље људе Турцима на мучење и злостављање издају, баш као што то и данас чине фанаријоте владике у Босни и Херцеговини, који толике жртве на души носе. По реченој изјави бугарској види се, да се и у Романији, именито у Букурешту угњездила та клика људи, која се самозвано начинила господаром над народним фондовима тако, да се бугарски народ мора да тужи романском министру и да га позове на судски пут и рачун. Бугарске патриоте учиниће тиме своју дужност и сад је на румунском министру, да поступи по закону и да ове самозванце на одговор пред суд позове. Неучине ли се у том погледу никакви кораци, онда ће бити, као што бугарске патриоте слуте. Себичњаци ће упропастити народна добра, а народ ће покрај других невоља имати да претрпи и тај удар од неколицине изметника својих.

Покрај те бугарске петиције имаде додатак: завештај неког пок. архимандрита против владике Панареста, којега проклиње, што му је упро-

пастио цело имање и довео дотле, да у болници умре. Тај проклети Панарет председник је овим самозванцима. По томе се може судити, у каквим се прљавим рукама налазе фондови, та тековина бугарског народа.

— Са више страна добили смо дописа о томе, како је прослављен дан св. Саве. Честити дописници не могу нам замерити, што им због простора не саопштавамо њихов извештај, колико нам је иначе мило, што се сваке године све више обелодањује, да је светосавска светковина општенародна светковина.

НОВИЈЕ.

— Из Одесе јављају: Лука је пуна леда, бродарство не могуће. За ђенерала Игњатијева наручен је већ стан у Петрограду, ал' мораде свој путни план променути сазнавши, да се неможе у Одеси изкрцати. Владини органи дознаше, да су многи товари лађа ране, ма да је извоз забрањен, тајно у Цариграду истоварени.

— Из Букурешта се јавља: Овде је са свим извесно, да ће се у случају руског упада, који се од дана на дан очекива, као и услучају ако би Турци у земљу упали, румунска војска под апелом на Јевропу из заузетих дистрикта повући натраг.

— Ђурђево 28. Јан. Гувернер Рушчука добио је из Цариграда налог, да се побрине за провијантирање вароши на шест месеци. Становници, који се нису снабдели раном, мораће у случају обседања вароши из ње изаћи. Приватне вести јављају из Дренополља, да су Турци ондашњег немачког конзула злоставили.

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА.

У Београд г. К. Мар. Неможемо саопштитити ваш допис с тога, што се у опште не обзиремо на опадања и лажи познатог и признатог српског смутљивца. С тога ћете и ви морати то наше становиште заузети, а мислимо не на вашу штету и срамоту.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

Пријатељима музике, потраживачима музикалија.

СРПСКА КЊИЖАРА

БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА

У НОВОМЕ САДУ

састарала се и збрала је голему збирку МУЗИКАЛИЈА РАЗНОВРСНИХ, нарочито **словенских**, да би тим на руци била својим п. т. наручбеницима, пријатељима ове врсте уметничко-књижевне.

Школа за музику и певање.

МАКСИМОВИЋ АКС. „Буквар и читанка нотног певања написао. Свеска I. по — — 20 н.
„КАЖИПУТ, учитељима основних школа" уз предавање мога буквара и читанке нотног певања прве свеске написао — — — — 25 н.
МИЛОВУК М. „Школа нотног певања за млађе разреде средњих школа" саставио, по — 50 н.
„Теорски основи музике" — — — 25 н.
МАКСИМОВИЋ АКС. „Изучување виолине помоћу народних песама" за постепено учење I. II. и III. Укупно — — — — — — — 35 н.

Музикалије за певање.

ЈЕНКО ДАВОРИН. „На мору;" збор; сва четир гласа 48 н.
— Op. 4. Српске, хрватске и словенске песме за мушки збор — — — — — 2 ф.
— Op 5. Српске, хрватске песме за мушки збор 1 ф.
— српска химна, збор — — — 60 н.
LISZT F. Slava Cirilu i Metodu slovenskim apostolima. Pjesma i napjev — — — 60 н.
СТАНКОВИЋ КОР. Православно црквено певање у српс. народа I. II. III. књиг свака по 7 ф.

Музикалије за гласовир.

KOCH F. S. Op. 17. „Požežka polka treskavica za glasovir цена — — — — — 54 н.
— Op. 18. „Zagrebačka četvorka" jugoslavenska izvorna za glasovir — — — — 72 н.
ŠVARE A. Koračnica krunisanja Zvonimirova 54 н.
— Poputnica Zrinjskova — — — 70 н.
KOCH F. Š. Op. 16. „Vilini glasovi" tri piesme za glasovir:
I. „Predivoje prela" od V. Lisinskoga 64 н.
II. „Plač za dragom" od P. Livadića 64 н.
III. „Crno oko" od J. Padovca — — 64 н.
WINTER A. „Slavanum ve Vidni" „Slavydcera quadrilla A. Winter — — — — 54 н.
— Beseda Kadrile „dle napevu slovanskyh 54 н.
— Michael Quadrille — — — 54 н.
GINTZE TH. Chant national des Serba 75 н.
KALAUZ A. Belgrader Katharinen quadrille 60 н.
— Српски напјеви I. свеска — — 1 ф. 32 н.
II. свеска — — 1 ф. 60 н.
STRAUSS JOHANN John, Serbischer Marsch ausgeführt auf dem Serben bale — — 36 н.
DYDYNSKY L. Wojewogjanka polka из српских напева — — — — — — — 42 н.
VESELI JOS. Dalmatinska koračnica za vojničku glasbu i za glasovir — — — — 50 н.
— dubrovačka koračnica za glasovir 50 н.
— „S bogom dubrovčani" koračnica za vojničku glasbu i za glasovir — — — — 50 н.
ХЛАВАЧ Р. J. Српске народне песме за гласовир саставио и српској младежи посветио 1 ф.
BEYEX F. Serbisches national Lied (Устај Србине) 40 н.
KELLNER F. Čarnojević Anexions Marsch по српским напевима — — — — — 60 н.
— Serbischer National congres Marsch 60 н.
ЈЕНКО Д. Српска химна од J. Ђорђевића 60 н.
RAFF JOACHIM, Capricios über walachische und serbischen Waisen свеска I. II. III. IV. по 1 ф. 85 н.
LÖFLER K. Op. 98. La bello serbe Fantasie 1 ф. 20 н.
ERKEL A. Brancović opera — — 2 ф.
KOCH F. K. Op. 19. „Svatovsko kolo" kolo selsko za glasovir — — — — — — 42 н.
— Op. 20. „Mi smo braćo." Tant. concertante 1 ф. 32 н.
— Bosansko kolo — — — — 81 н.
— Jugoslavensko kolo — — — 1 ф. 5 н.

Најновије музикалије за гласовир.

Херцеговачки марш — — — — 75 н.
Черњајев марш од Бендла — — — 1 ф.
Босанске игре од L. Zeise — — — 1 ф. 10 н.
Кнез Милана марш од C. Schulca — 40 н.
Les montenegrins од Cramer-a — — 1 ф 5. н.
Sechs Serbeslieder für 1 Siengtimme mit Pianoforte-Begleitung vom C. Loeve — — — 1 ф.

На послетку још изриком јављамо, да у својој књижари имамо ил (које не би имали) наручбине примамо, те сваког послужити можемо музикалијама првих музичара које-год издаше (ил одјако издаду) први припознати издавачи те врсте књижевне, као што су: Ф. Шрајбер (пре К. А. Спина) Ф. Весели у Бечу. — Браткопф и Хертл у Липском. — Таборски и Парш у Будапешти. — Херман Ерлер у Берлину и други.

ОГЛАСИ.

СОМБОРСКА ТРГОВАЧКА И ЗАНАТЛИЈСКА БАНКА.

ПОЗИВ.

П. г. деоничари сомборске трговачке и занатлијске банке, позивају се овим учтиво, да изволу у

IV. РЕДОВНУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ

доћи, која ће се дана 23. јануара (4. фебруара) 1877. у 9 сахати пре подне у великој варошкој дворани обдржавати. Уједно чине се господа деоничари пажљивим, да своје право само тако вршити могу, ако своје деонице са одресцима заједно 8 дана пре главне скупштине у банку депонирају.

У Сомбору 6. јануара 1877.

УПРАВА
сомборске трговачке и занатлијске банке.

ДНЕВНИ РЕД:

1. Поднашање годишња закључна рачуна, годишњег извештаја, утврђење делимка и подела апсолуторије.
2. Предлог у погледу награде гг. надзорничким саветницима.
3. Попуњавајући избор банчиних частника.
4. Избор трију ревизора.
5. Избор двају чланова за одостоверење записника главне скупштине.

2—3

ПОЗИВ.

„БАЧКО-ПОТИСКА ШТЕДИОНИЦА"

У СТАРОМ БЕЧЕЈУ

држаће 26. (14.) фебруара 1877. год. своју **IV. годишњу редовну главну скупштину**, на коју се поштовани деоничари позивају, да поменутог дана у 9 часова пре подне у просторије завода доћи изволе.

ПРЕДМЕТИ:

1. Предложење новога устава — ако би исти од кр. окружног суда у Н. Саду до дана главне скупштине стигао.
2. Годишњи извештај управе о стању и деловању завода.
3. Извештај годишњег надзорног савета.
4. Избор управљајућег одбора и надзорног савета (Aufsichts-Rath.)
5. Поднесак годишњих рачуна, примање истих, опредељивање дивиденде и издаја опроснице на рачуне.
6. Пријављени предлози управног одбора и појединих деоничара.
7. Прорачун (буџет) за годину 1877.
8. Избор друштвеног одветника.

По гласу устава дужан је сваки деоничар, који у главној скупштини учествовати жели, своју деоницу са купони заједно, од дана објаве до осам дана пре главне скупштине, изузимајући и сами дан кад је скупштина, у заводу поред резерва положити.

У Ст. Бечеју 8. (20.) јануара 1877.

2-3 **Председништво.**

ПОЗИВ
НА
ТРГОВАЧКУ ИГРАНКУ
коју приређује
одбор „болничке задруге трговачке омладине"
у Новоме Саду
27. јануара (8. фебруара) 1877.
У ДВОРАНИ „КОД ЦАРИЦЕ ЈЕЛИСАВЕТЕ"
Почетак у 8 часова у вече.

Улазна цена: за особу 1 фор. а. вр. за породицу 3 фор. а. вр.

Добровољни прилози примају се са благодарношћу и обзнаниће се путем новина.

Чист приход намењен је горереченој задрузи.

Улазнице могу се добити у трговинама: гг. Јована Ћурчића, J. Г. Адамовића, Ернеста Слезака, Карла Сито, у књижари браће М. Поповића, у посластичарницама: гг. Фрање Петермајера и J. Хенгла, а у вече на каси. ОДБОР.

Курз бечке берзе 20. јан. (1. фебр.)

5% металици	62.95
5% народног зајма	68.20
Државни зајам од 1860 г.	115.—
Акције банчине	840.—
Кредитне акције	147.80
Лондон	122.60
Угарске разтеретнице	73.60
Темишварске разтеретнице	71.50
Ердељске разтеретнице	71.50
Хрватско-славонске разтеретнице	75.—
Сребро	114.60
Ц. кр. дукати	5.80
Наполеондори	9.80
Немачке марке	60.25

Лекарна „код св. Леополда" у Бечу

Stadt, Ecke der Planken- und Spiegelgasse,

Philipp Neustein,

препоручује п. т. публики низ правих лекова који сваком приликом ка лек свој успех показаше. Хиљаде сведочби леже на угледу. Умољава се п. т. публика, да само оне предмете за праве сматра, на којима наша фирма стоји.

УШЕКЕРИСАНЕ ПИЛУЛЕ ЗА ЧИШЋЕЊЕ КРВИ СВ. ЈЕЛИСАВЕТЕ нешкодљиве, чисте крв, помажу понајвише код утробних болова, променљивих грозница, прсобоље, подкожни и очни болова, код деце и жена, код тврде столице која је једино врело многих болести. Ова је пилула најодличнији и најбољи производ ове струке. 1 свежањ, 8 кутија садржавајући 120 пилула, кошта 1 ф. појединa кутија 15 н.

Исте су са частном сведочбом двор. саветника проф. Пита признане.

Beaume Girome, особито средство против назеба, 60 новч.

Dr. Callmana боја за косу, сасвим нешкодљива, овим средством добивају седе длаке своју боју (црно, смеђе, плаво.) Кошта фор. 3.—

ИСТОЧНИ ПРАШАК за женске даје лицу глаткоћу, финоћу и мекоћу (бело или ружичасто) 1 ф и по 50 н.

ЕЛЕКТРО-МОТОРИЧКИ ОВРАТНИК због тешког излазења зуба код деце, са особитим успехом употребљивано 1 ф. 50 новч.

El Bénito једино средство против испадања косе и перут сасвим одстрањује 1 ф. 80 н.

Др. ФРЕМОНТА ПРЕПОРОДНИ ЛИКЕР најбоље средство за ојачање и оживлење тела, 2 фор.

ЦИГАРЕТЛЕ ОД СМРЧЕВИНЕ, најбоље средство за загушививе и прсоболне, 25 ком. 1 фор.

АРОМАТИЧАН ЛЕК ПРОТИВУ КОСТОБОЉЕ препоручује се сваком који од костобоље и реуматизма пате. 70 н.

Injection Cadelle лечи у најкраћем року капавицу (гонорија, бели ток) без сваке посљедице 1 ф. 60 н.

ЛЕК ПРОТИВ ГУШЕ, са најбољим успехом употребљује се против надутог врата 70 новч.

УМЈЕТНИЧКИ СОК, начињен од најбољи корења из Швајцарске. Ублажује одма сваки кашаљ и прсобољу. 70 н.

Menthin најбоље средство за стомак, утиша грчеве, употребљава се за зубобољу и устну воду. 50 новч.

Margaritte — бомбони за кашаљ. 30 новч.

Oreillon, употребљује се против увобоље, тешког слуха, зујања и т. д. 70 новч.

ОДОНТИН ЗУБНО ТЕСТО, и најцрњи зуби постану бели 70 новч.

Po-ho увожен из Кине ублажује и најжешће мигрене и главобољу, 1 фор.

Др. БАЈЕРА ПРАВИ ПУЛХЕРИН, најбоље средство против пега, даје лицу боју ружичасту и белу по 80 н. и 1 ф. 50 новч.

Royer-ова хемороидна маст, препоручује се свима који пате од хеморонда. 1 ф. 60 н.

Salicil-antisuitin, најбоље средство против знојења ногу и руку 50 новч.

САЛИЦИЛ-САПУН, најбољи и најјефтинији сапун 25 н.

ШИРЕРОВЕ ПИЛУЛЕ ЗА ЗУБЕ, најбоље средство за шупље зубе 25 нов.

Storax-Crême, чудновато делује против подкожни болести. 25 новч.

ЕЛИНЗОВА АРТИЈА, против кијавице, прсни назеба, вратоболе 1 ф. 20 н.

Др. ХАЈДЕРА ПРАШАК за зубе 35 н.

Сгуснуто швајцарско млеко по 55 новч. **Брашно за децу** од **Nestlé-a** по 90 новч. **Питатни прашак** дра **Gölisch-a** по 84 новч. **Анатеринска вода** за уста од **Popp-a** по 1 ф. 40 н. **Екстракт меса** од **Liebig-a** по 84 н. 1/8 фунте. **Тесто** за зубе од дра **Pfeffermann-a** по 1 ф. 25 н. **Резеда помада** од париских фирма. **Чоколаде** од Compagnie francaise, од 60 н. до 3 фор. фунта, прави **руски тој** по 1 фор. 1/4 фунте. Стовариште парфимерија, сапуна, помада првих шприцаљки, бандажа и т. д. најјефтиније. Велико стовариште четака за зубе, белила и других предмета за тоалету.

Препоручујемо пошт. публици ушећерисане лекове као: Кинин, Копаива, Доверски прашак, гвожђе, рибљу маст, бромкали, јодкали, рабарбер, двострука содавода, магнезија, по најјефтинијој цени.

Најпознатији специалитети фармације и парфимерије француске, енглеске, америчанске, немачке, швајцарске и аустријске, налазе се код нас на стовариштy.

Разашиљемо или за готов новац или ти пак поштанским подузећем, те дајемо купцима који на више купују знаменити рабат.

6—12

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију". Српска народна задружна штампарија.